

ОЦІНКА ВІДПОВІДНОСТІ АСОРИМЕНТУ ДЕРЕВНИХ РОСЛИН ПАРКУ м. ВІЛЬНОГІРСЬК ДО АБІОТИЧНИХ ТА АНТРОПОГЕННИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ

Іванченко О.Є., к.б.н., доцент

**Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
ivanchenko_78@ukr.net**

Місто є складною багатофункціональною системою, що поєднує у собі розвинуту транспортну та комунальну інфраструктури, промислові підприємства. Для індустріального міста зелені насадження мають особливе значення. Добре спланована та розташована система озеленення очищує довкілля від шкідливих речовин (Гончаренко, 1999). Створення та реконструкція паркових насаджень пов'язано з необхідністю врахування природно-кліматичних умов, а також санітарно-гігієнічних та мікрокліматичних вимог деревних порід. У зв'язку з цим досліджено відповідність деревних рослин парку культури і відпочинку м. Вільногірськ до екологічних чинників абіотичного та антропогенного походження.

Розподіл рослин за відношенням до вологи, родючості ґрунту та освітлення проводили за О.Л. Бельгардом (1971), П.С. Погребняком (1963), В.Я. Заячуком (2008), за стійкістю до антропогенного забруднення – за шкалою В.П. Бессонової та О.Є. Іванченко (2013).

На дослідній території зростає 1003 екз. дерев, які відносяться до 17 родин. Всього дендрофлора парку представлена 33-ма видами. Домінуючими видами є клен гостролистий, липа серцелиста, гіркокаштан кінський та верба вавилонська. Середній вік насаджень складає 50–55 років.

За відношенням до вологи найчисельнішими виявилися мезофіти. Їх кількість складає 53,20 % щодо усіх рослин. До неї входять види-домінанти паркового фітоценозу – гіркокаштан кінський, клен гостролистий та липа серцелиста, у меншій кількості – береза повисла, ялина звичайна, липа широколиста та європейська, нечисленні екземпляри черемхи звичайної, ясена пухнастого та клена-явора. Наступними за репрезентативністю є посухостійкі та відносно посухостійкі рослини (ксеромезофіти та ксерофіти). Їх частка у насадженнях майже однакова (11,11 і 12,41 %). До першої групи належать айлант найвищий, робінія звичайна, шовковиця біла, біота східна, софора японська, в'яз перистогіллястий та ясен зелений, до другої – в'яз граболистий та дрібнолистий, тополя Сімона, дуб звичайний, клен польовий, ялина колюча, бузок звичайний, горобина звичайна, садовий жасмин звичайний та слива звичайна. Мезоксерофіти представлені горіхом грецьким, кленом сріблястим і катальпою чудовою (7,50 % відносно чисельності усіх дерев парку). Дуже вибагливі до вологи мезогідрофіти і гідрофіти представлені по одному виду кожна – тополею пірамідальною (6,38 %) та вербою вавилонською (9,37%), відповідно.

Стосовно до вмісту поживних елементів у ґрунті більший відсоток у парку складають мегатрофи – 17 видів і 68,04 % щодо загального числа дерев. Серед них вагому частку складають клен гостролистий, липа серцелиста, гіркокаштан кінський, а також тополя пірамідальна, клен сріблястий і польовий, клен-явір, липа широколиста, тополя Сімона, в'язи та ін. Невибагливих до родючості дерев у парку дерев зростає 16,81 % до їх загальної кількості. Переважну більшість у цій групі складають робінія звичайна та береза повисла, менше – софора японська, айлант найвищий та ялина колюча. Інші рослини є мезотрофами (14,99 %).

Суттєвіший інтерес становить представленість груп деревних рослин за їх вибагливістю до освітлення. Найчисельнішою групою є відносно тіншовитривалі дерева (60,26 % усіх деревних насаджень), оскільки до неї увійшли 14 видів, серед яких види-домінанти паркового фітоценозу, а також клени польовий і сріблястий, ялина звичайна та ін. Світлолюбні дерева складають близько чверті (25,64 %). З найчисельніших це верба вавилонська, тополя пірамідальна, в'яз перистогіллястий, айлант найвищий. У парку зростають також і ультрасвітлолюбні види у кількості 13,93 %. Це робінія звичайна, софора японська та береза повисла.

Відповідно до шкали стійкості до антропогенного забруднення більша частина дерев у парку відноситься до нестійких видів. Їх нараховано 45,54 % щодо усіх насаджень. Це клен гостролистий, липа серцелиста, європейська та широколиста, гіркокаштан звичайний, ялина звичайна та черемха звичайна. Мало стійкі види представлені березою повислою та вербою вавилонською (16,20 %). Сстійкі і дуже стійкі дерева складають 22,89 і 9,04 % відносно усіх деревних рослин парку. До дуже стійких належать айлант найвищий, робінія звичайна, шовковиця біла та софора японська, до стійких – тополя пірамідальна, клен сріблястий і польовий, в'яз перистогіллястий та ін. Відносно стійкі види складають лише 6,03 % .

Таким чином, асортимент парку лише частково відповідає екологічним умовам дослідної території. Невідповідність простежується у їх відношенні до режиму зволоженості, оскільки більше половини насаджень є вологолюбними рослинами, а в умовах частих літніх посух та відсутності поливу у них знижуються показники життєвості, втрачається декоративність. Це стосується і відношення до родючості ґрунту, оскільки у парку зростає 68,04 % мегатрофів, а результат аналізу ґрунту вказує на те, що кількість поживних елементів знаходиться біля нижньої межі норми. Асортимент дерев у цілому відповідає умовам освітлення, що склалися на території, хоча деякі світлолюбні рослини з початку були посаджені поряд з деревами, які досягли першої величини, і опинилися під наметом крон цих дерев. Наявність у насадженнях близько 61,74 % нестійких і малостійких до забруднення рослин свідчить про недостатнє дотримання правил підбору видів дерев під час створення парку у місті з розвинутою промисловістю.